

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Tdo/65/2022
Identifikačné číslo spisu:	0021010205
Dátum vydania rozhodnutia:	05.04.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Bargel
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:0021010205.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Martina Bargela a sudcov JUDr. Patrika Príbělského, PhD. a JUDr. Emila Klemaníča na neverejnom zasadnutí konanom 5. apríla 2023 v Bratislave v trestnej veci obvineného V. X. pre zločin prevádzachstva podľa § 355 ods. 2 písm. a), ods. 3 písm. d) Trestného zákona a iné o dovolaní obvineného V. X. podanom proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 8To/48/2021, zo 4. októbra 2021, takto

rozhodol:

Podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolanie obvineného V. X. odmieta.

Odôvodnenie

Rozsudkom Okresného súdu Michalovce, sp. zn. 26T/21/2021, z 1. júla 2021 bol obvinený V. X. uznaný za vinného zo spáchania zločinu prevádzachstva podľa § 355 ods. 2 písm. a), ods. 3 písm. d) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. j) Trestného zákona, ktorého sa dopustil na tom skutkovom základe, že

dňa 19. septembra 2020 v čase okolo 22.00 hod. do 20. septembra 2020 v čase okolo 08.30 hod. po predchádzajúcej vzájomnej dohode s obvinenými F. C. a D. X. (vylúčení na samostatné konanie) a ďalšími nezistenými osobami v úmysle získať pre seba finančnú výhodu v doposiaľ nezistenej výške umožnili nedovolené prekročenie štátnej hranice Slovenskej republiky z Ukrajiny trom nelegálnym migrantom G. N., nar. X. Q. XXXX, G. N., nar. X. Q. XXXX a X. N., nar. X. Q. XXXX z P., ktorí nie sú štátnymi občanmi Slovenskej republiky a nemajú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a ktorí sa na naše územie dostali nelegálne mimo hraničných priechodov v blízkosti obce Beňatina, okres Sobrance, po tom ako pred svojou cestou zaplatili sumu vo výške 40.000,00 USD, a to tým spôsobom, že na presne nezistenom mieste na území Ukrajiny týchto nelegálnych migrantov naložil doposiaľ neznámy páchatel' do dvojmiestneho športového lietadla, nezisteného typu a značky, bez identifikačných a výsostných znakov, bielej farby s nápisom na trupe lietadla Sky Ranger o rozmeroch dĺžky 5,70 metra a rozpätí krídel 9,45 metra a spolu s nimi preletel cez hranicu na územie Slovenskej republiky až do katastra obce Sačurov, okres Vranov nad Topľou kde pristál, nelegálnych migrantov vyložil z lietadla a odovzdal ich F. C., ktorý nelegálnych migrantov následne prevážal na motorovom vozidle cez územie Slovenskej republiky, po prejení časti územia Slovenskej republiky sa stretol v lese na neznámom

mieste s obvineným V. X., ktorý prinútil troch nelegálnych migrantov vystúpiť z vozidla a nútil ich, aby išli s ním smerom do lesa na neznáme miesto a po tom ako to nelegálni migranti odmietli, opätovne nasadli do vozidla, ktoré šoféroval F. C., pričom ešte na území Slovenskej republiky na doposiaľ nezistenom mieste si vymenil motorové vozidlo, v ktorom prevážal nelegálnych migrantov, za vozidlo zn. Škoda bielej farby s evidenčným číslom A., ktoré mu zabezpečil obvinený V. X. a obvinený D. X., s ktorými sa následne stretol na benzínovom čerpadle v meste Stropkov dňa 20. septembra 2020 v čase od 06.00 do 06.30 hod., kde D. X. zabezpečil pre nelegálnych migrantov sediacich v aute s ev. číslom A. XXXVP stravu a vodu, ktorú im tam aj odovzdal, pričom na tom istom mieste a v tom istom čase ich v uvedenom vozidle prišiel skontrolovať aj V. X. a následne po pár minútach F. C. odišiel na vozidlo zn. Škoda s ev. číslom A. XXXVP smerom do Poľskej republiky, kde bol 20. septembra 2020 v čase okolo 08.30 hod. zadržaný príslušníkmi polície Poľskej republiky v meste Rzeszów na ulici Podkarpackiej.

Okresný súd za to obvinenému X. uložil podľa § 355 ods. 3 Trestného zákona s prihliadnutím na § 36 písm. j) Trestného zákona a s použitím § 38 ods. 2 ods. 3 Trestného zákona trest odňatia slobody vo výmere 7 (sedem) rokov, na výkon ktorého menovaného zaradil podľa § 48 ods. 2 písm. a) Trestného zákona do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia.

Krajský súd v Košiciach, ako súd odvolací, rozhodol na podklade odvolania obvineného uznesením, sp. zn. 8To/48/2021, zo 4. októbra 2021 tak, že odvolanie menovaného zamietol postupom podľa § 319 Trestného poriadku.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal obvinený dovolanie s poukazom na údajné naplnenie dôvodov dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) [zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu], resp. písm. g) [rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom] Trestného poriadku.

Obvinený k dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku uviedol:

„... v konaní došlo k viacerým procesným pochybeniam a k porušeniu práva na obhajobu tak závažným spôsobom, že to viedlo nakoniec k zmareniu zákonného vykonania dôkazov a preukázania ťažiskových skutočností v trestnom konaní, t. j. preukázaniu mojej viny na predmetnom skutku bez pochybností. Prvostupňový súd v prvom rade vychádzal pri svojom rozhodovaní o mojej vine z obsahu mojej výpovede v prípravnom konaní v procesnom postavení obvineného z 15. októbra 2020. Uvedený výsluch sa realizoval po vznesení obvinenia voči mojej osobe z 1. októbra 2020, avšak bez prítomnosti akéhokoľvek môjho obhajcu (ustanoveného alebo zvoleného v zmysle príslušných ustanovení TP). Táto skutočnosť je o to významnejšia, vzhľadom na to, že pri zadržaní mojej osoby na hraničnom priechode v Ubli som uviedol do zápisnice o zadržaní osoby, že som maďarskej národnosti, a preto mi bolo poskytnuté poučenie aj v maďarskom jazyku, napriek tomu, že miestom môjho narodenia je Kráľovský Chlmec a trvalé bydlisko mám v Čiernej nad Tisou, teda na území Slovenskej republiky, hoci sa tam nezdržiavam. Uvedené poučenie v maďarskom jazyku je zároveň obsahom vyšetrovacieho spisu. V zmysle vyššie uvedeného, existoval rozumný predpoklad už pri vznesení obvinenia, resp. v čase po zadržaní mojej osoby na hraničnom priechode v Ubli, že neovládam slovenský jazyk (resp. na takej úrovni), aby som v ňom mohol pochopiť podstatu trestného stíhania vedeného voči mojej osobe, obsah samotného skutku, z ktorého som bol obvinený ako aj okolnosti samotného prípadu, a teda uplatňovať svoje procesné práva viažuce sa k materiálnemu právu na obhajobu a zásade nemo tenetur se ipsum accusare (zákaz sebaobviňovania). V záujme dodržania procesnej garancie práva na spravodlivý súdny proces v tomto prípade Trestný poriadok pripúšťa právo na tlmočníka pre účely tlmočenia do reči, ktorej obvinený rozumie a vice versa do slovenského jazyka v ktorom sa vedie trestné konanie...“.

„... podľa obsahu zápisnice o výsluchu obvineného som mal uviesť, že sa dlhodobo zdržiavam na území Ukrajiny, a preto žiadam tlmočníka z ukrajinčiny do slovenčiny, pričom navyše ale som slovenskej národnosti. Uvedené skutočnosti sú pravdivé len v časti, že žijem (resp. do času obmedzenia osobnej slobody) na území Ukrajiny v meste Čop, avšak som maďarskej národnosti a mojím materinským jazykom je jazyk maďarský. Podľa ďalšieho obsahu zápisnice o výsluchu obvineného som mal taktiež odmietnuť možnosť vyjadriť sa písomne k vznesenému obvineniu v rodnej reči ako aj preklad

písomností do rodného jazyka, čo je vzhľadom na skutočnosť, že nežijem na území Slovenskej republiky a jediným spojením je miesto môjho narodenia vo M. K. (pričom územie tohto mesta je hojne osídlené práve osobami hovoriacimi zväčša maďarským jazykom), by bolo nezmyselné a znamenalo by absolútne odmietnutie práva na obhajobu, pričom poučenie o takýchto účinkoch jasne absentuje v texte zápisnice. Tlmočenie do jazyka ukrajinského zabezpečovala N. K., ktorá nebola zapísaná v zozname tlmočníkov a prekladateľov vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. Sporným sa javí aj obsah zápisnice týkajúci sa poučenia o možnosti podať sťažnosť voči uzneseniu o vznesení obvinenia, kde je uvedená negatívna odpoveď, a teda - sťažnosť nepodávam a ani v budúcnosti nepodám. Uvedené slovné spojenie v zásade nemá právnu relevanciu, vzhľadom na to, že orgány činné v trestnom konaní sú v zásade povinné poučiť osobu rovnakým spôsobom pri každom procesnom úkon, a teda vzdanie sa podania sťažnosti pro futuro je procesne neúčinné. Poukazuje to však na inú skutočnosť, ktorá naznačuje, že napriek tlmočeniu som nerozumel obsahu daného procesného úkonu ako aj dôsledkom, ktoré z neho pre moju osobu plynuli. Uvedené tlmočenie z jazyka ukrajinského, ktorý neovládam na dostatočnej úrovni, preto bolo síce formálne vykonané, avšak materiálne nepredstavovalo realizáciu a garanciu mojich procesných práv, zvlášť práva na obhajobu a zákazu sebaobviňovania v trestnom konaní".

V súvislosti s povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní ustanoviť tlmočníka pri vyhlásení osoby o neznalosti slovenského jazyka obvinený poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, a to R 48/1994 a R 19/2003 a zdôraznil, že svoje právo na vyhlásenie si riadne uplatnil, avšak následné ustanovenie tlmočníka z ukrajinského jazyka bolo nesprávne, vzhľadom na jeho maďarskú národnosť, čo majú podporovať ďalej prezentované argumenty.

„ ... uvedené potvrdzuje aj vyjadrenie ustanovenej tlmočnice Natálie Karasovej v rámci zápisnice o výsluchu svedka zo 6. apríla 2021. Predmetom výsluchu bolo overenie skutočností týkajúcich sa okolností výsluchu mojej osoby z 15. októbra 2020. Na otázku môjho obhajcu, akého tlmočníka som si prioritne žiadal, odpovedala: „ ... ja som sa ho pýtala v akom jazyku mu budem tlmočiť, kde som sa ho pýtala na ukrajinský jazyk alebo rusky, sa ma opýtal obvinený, či viem po maďarsky. Následne na otázku obhajcu, čo si myslela, prečo sa jej pýtal na maďarský jazyk, odpovedal, že: „ ... neviem, asi lepšie rozumie po maďarsky. Naviac svedkyňa doplnila, že podľa jej úsudku som mal lepšie rozumieť maďarčine, vzhľadom na moje maďarské meno a priezvisko ... Dovoľujem si upriamiť pozornosť na zápisnicu o výsluchu svedka Natálie Karasovej, v ktorej uvádza na otázku, ako som mal uviesť, kde bývam, nasledovné: „ ... povedal mi to, veta bola poskladaná z ruských a ukrajinských slov. Ak by som tak výborne ovládal ukrajinský jazyk podľa názoru Krajského súdu v Košiciach, zrejme by som nekomunikoval takýmto spôsobom".

Orgány činné v trestnom konaní sa podľa obvineného nepresvedčili o jeho reálnej znalosti ukrajinského jazyka napriek tomu, že každý obvinený má byť schopný porozumieť predmetu trestného konania, čo obvinený vyvodil najmä z § 28 ods. 2 Trestného poriadku a zo záverov vyjadrených v intenciách uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 7To/13/2001. Predmetné priznanie nebolo podľa jeho názoru slobodné a ani vážne, nakoľko nerozumel k čomu sa priznáva, čo podľa jeho názoru dokazuje jeho neskoršia výpoveď z 27. januára 2021, kedy poprel svoje priznanie a v zásade argumentoval tým, že pri predchádzajúcej výpovedi z 15. októbra 2020 ničomu nerozumel a žiadal maďarského tlmočníka".

V súvislosti s naplnením tohto dovolacieho dôvodu obvinený poznamenal, že v konaní absentovali výpovede ostatných spoluobvinených, uvádzajúc, že

„ ... ďalšou skutočnosťou, ktorú považujem za porušenie môjho práva na obhajobu je absencia vypočutia spoluobvinených D. X. a F. C., ktorých výpovede by mohli vyvrátiť skutočnosti, na základe, ktorých som bol uznaný za vinného. Uznesením vyšetrovateľa PZ boli obvinení D. X. a F. C. po vznesení obvinenia vyčlenení na samostatné konanie, vzhľadom na to, že podľa názoru orgánov činných v trestnom konaní sa nenachádzajú na území Slovenskej republiky a majú sa zdržovať na území Ukrajiny bez bližšieho popisu, pričom nie je možné sa s nimi skontaktovať. ... voči tomuto postupu som prostredníctvom svojho obhajcu podal sťažnosť v zákonnej lehote, a to z dôvodu, že vyčlenením obvinených D. X. a F. C. bolo zasiahnuté do mojich práv, a to konkrétne v tom, že došlo k roztriešteniu skutku na viacero konaní, napriek tomu, že ide o jeden nedeliteľný skutok".

V kontexte uvedeného obvinený odkázal na právne závery vyjadrené v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1Toš/4/2009, a to zdôrazňujúc, že vyšetrovateľ vylúčil veci obvinených D.

X. a F. C. na samostatné konanie uznesením zo 7. decembra 2020, približne dva mesiace po vznesení obvinenia, čo obvinený považoval za predčasný krok, k čomu konštatoval, že „... orgány činné v trestnom konaní sú v zmysle § 2 ods. 10 Trestného poriadku povinné obstarávať dôkazy aj v prospech aj v neprospech obvineného, čo má samozrejme svoje procesné hranice, avšak domnievam sa, že rozhodnutie vyšetrovateľa PZ bez zjavnej snahy o nájdenie osôb, ktoré boli stíhané za rovnaký skutok a mohli svojou výpoveďou prispieť k objasneniu celého skutku, rozhodne nie je v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku a bolo neopodstatnené. Škodlivý účinok tohto rozhodnutia je zvýraznený aj tou skutočnosťou, že na základe môjho výsluchu z 15. októbra 2020, ktorý bol vzhľadom na moju jazykovú bariéru vykonaný neprocesne, som sa priznal ku skutku, ktorý som nespáchal, pričom tento procesne nepoužiteľný dôkaz nebolo možné konfrontovať s výpoveďami iných obvinených, keďže vyšetrovateľ PZ neprejavil skutočnú snahu o nájdenie vyššie uvedených osôb a jednoducho ich vylúčil na samostatné konanie vo vzťahu k môjmu neprocesnému priznaniu. ... Podľa môjho názoru však v konkrétnom prípade došlo ku konaniu porušujúcemu ustanovenie § 2 ods. 10 Trestného poriadku do takej miery, že mi ako obvinenému bolo zamedzené uplatňovať právo na obhajobu v zodpovedajúcom rozsahu".

K dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku obvinený najskôr konštatoval, že ak spôsob vykonania jeho výsluchu bol podľa jeho názoru nezákonný, jediným rozhodujúcim dôkazom o jeho vine je výpoveď svedkyne G. N. z 30. septembra 2020, vykonanej pred začatím trestného stíhania a vznesením obvinenia menovanému. V zmysle zásady kontradiktórnosti v prípravnom konaní mal mať ako obvinený príležitosť sa zúčastniť opätovného výsluchu svedkyne osobne alebo v zastúpení obhajcom, avšak procesný úkon nebol zopakovaný tak počas prípravného konania, ako ani počas súdneho konania; svedecká výpoveď bola následne prečítaná na hlavnom pojednávaní pred súdom prvého stupňa postupom podľa § 263 ods. 3 písm. a) Trestného poriadku, k čomu uviedol nasledovné: „Podľa môjho názoru pre uvedený postup neexistoval zákonný dôvod, vzhľadom na to, že ustanovenie § 263 ods. 3 písm. a) Trestného poriadku predpokladá podmienky, ktoré je potrebné splniť, pre procesne správne vykonanie dôkazu, teda aby mohol dôkaz slúžiť ako podklad pre rozhodnutie súdu o vine alebo nevine obvinených / obžalovaných. ... sa domnievam, že rozhodne existoval dôvodný predpoklad, že svedok G. N., môže odísť z územia Slovenskej republiky s poukazom na jej nelegálny vstup a vôľu (ako sama uviedla vo svojej výpovedi) dostať sa na územie Spolkovej republiky Nemecko. ... nakoniec svedok utiekol z azylového tábora a jej lokalizácia by bola podľa vyjadrení orgánov činných v trestnom konaní a súdov veľmi náročná a zdĺhavá, pričom o uvedené sa ani nepokúsil tak prvostupňový ako aj druhostupňový súd alebo samotný prokurátor ako domitius litis prípravného konania".

Podľa obvineného nemožno rozhodnúť o jeho vine len na základe jedinej svedeckej výpovede s poukazom na závery vyjadrené v R 30/2010, resp. v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1Tdo/51/2013, ako aj rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj len „ESLP“) vo veciach Al Alo v Slovenská republika, Al-Khawaja a Tahery v Spojené kráľovstvo, Seton v Spojené kráľovstvo, Schatschaschwili v Nemecko, príp. Palchik v Ukrajina. S argumentáciou okresného súdu, že v prípade výpovede svedkyne G. N. išlo o neopakovateľný a neodkladný úkon tak, ako predpokladá ustanovenie § 263 ods. 3 písm. b) Trestného poriadku sa podľa obvineného nemožno stotožniť, nakoľko prvotný výsluch bol uskutočnený 30. septembra 2020, pričom menovanému bolo vznesené obvinenie už 1. októbra 2020 - k oboznámeniu sa so vznesením obvinenia došlo až 14. októbra 2020, resp. 15. októbra 2020. K výpovedi svedkyne G. N. obvinený doplnil, že

„... je právne neudržateľné tvrdiť, že svedok v trestnej veci prevádzačstva by bol v priebehu menej ako dvoch týždňov administratívne vyhostený z územia Slovenskej republiky. Ak by to tak totiž bolo, iba vtedy by sa bolo možné logicky domáhať aplikácie uvedenej výnimky, naopak je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní urobiť všetko pre to, aby konanie nieslo znaky zákonnosti počas celej doby prípravného konania, ak by tomu tak nebolo, išlo by o prenášanie dôkazného bremena na plecia obvineného, čo je v rozpore s prezumpciou nevinoty a zákazom sebaobviňovania v zmysle Trestného poriadku". S úvahami odvolacieho súdu spočívajúcimi v poukaze na skutočnosť, že obhajoba požiadala o prepočutie svedka neskoro, sa obvinený nestotožnil, nakoľko ide podľa jeho názoru o neprípustné prenášanie dôkazného bremena na obhajobu. Z vyššie uvedenej judikatúry ESLP podľa obvineného vyplýva povinnosť štátu zabezpečiť opatrenia, aby sa predišlo javom spôsobujúcim obmedzenie kontradiktórnosti konania.

Obvinený navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že:

„v zmysle § 386 ods. 1 Trestného poriadku vysloví, že:

- uznesením Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 8To/48/2021, zo 4. októbra 2021, v spojení s rozsudkom Okresného súdu Michalovce, sp. zn. 26T/21/202,1 z 1. júla 2021, ... bol porušený zákon v neprospech obvineného a súčasne

- týmto výrokom podľa § 386 ods. 2 Trestného poriadku zrušil uznesenie Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 8To/48/2021, zo 4. októbra 2021 a zároveň s ním aj rozsudok Okresného súdu Michalovce, sp. zn. 26T/21/2021, z 1. júla 2021 a

- podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku prikázal predmetnú vec znovu v potrebnom rozsahu prerokovať a rozhodnúť".

K dovolaniu sa vyjadril prokurátor a to v podstate tak, že

„... k údajnému porušeniu práva na obhajobu pri prvom výsluchu 15. októbra 2020 je potrebné uviesť, že touto námietkou sa zaoberal okresný súd ... veľmi podrobne a vyčerpávajúco odôvodnil, že v danom prípade v žiadnom prípade nedošlo k porušeniu práva na obhajobu, nakoľko obvinený si žiadal tlmočníka do ukrajinského jazyka, pričom žiadne námietky voči tlmočeniu do ukrajinského jazyka nevzniesol ani on, ani jeho obhajca pred sudcom pre prípravné konanie pri konaní o návrhu na jeho vzatie do väzby 16. októbra 2020 ... v tejto súvislosti je potrebné poukázať aj na výpoveď svedkyne Natálie K., ktorá vo svojej výpovedi uviedla, že bola prítomná na výsluchu obvineného 15. októbra 2020, pričom obvinenému tlmočila do ukrajinského jazyka. Obvinený sa jej síce pýtal, či nevie po maďarsky, avšak tlmočníka do maďarského jazyka si nežiadal. Obvinenému preložila uznesenie o vznesení obvinenia slovo po slove, pričom obvinený jej rozumel. Taktiež sa ho spýtala, či bude podávať sťažnosť proti uzneseniu, pričom tento povedal, že nie. Počas jej prítomnosti obvinený pred výsluchom, ani počas výsluchu od nej ani od vyšetrovateľa nežiadal, aby mu boli všetky úkony pretlmočené do maďarčiny ... obvinený je občan SR, slovenskej národnosti, dlhodobo žijúci na Ukrajine, preto tvrdenie, že pri výsluchu nerozumel, neobstojí. Obvinený sa otázky vyšetrovateľa PZ, pretlmočené do ukrajinského jazyka, odpovedal spontánne, pričom opísal svoju účasť, ako aj účasť ďalších osôb na danom skutku podrobne a bez logických rozporov, pričom uvádzal detaily, ktoré mohol vedieť iba on. ... Zmenenú výpoveď po výmene obhajcu možno vzhľadom na zadovážené dôkazy považovať za účelovú a nepravdivú, v snahe vyhnúť sa trestnej zodpovednosti".

„Pokiaľ obvinený V. X. v dovolaní namieta nepoužiteľnosť výpovede svedkyne G. N. treba uviesť, že tento výsluch bol vykonaný po začatí trestného stíhania v súlade s Trestným poriadkom, pričom tento nebolo možné zopakovať na návrh obhajoby z 2. februára 2021, nakoľko svedkyňa ušla z tábora v Opatovskej Novej Vsi 21. novembra 2020 a jej pobyt nie je známy. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, v zmysle ktorej je možné v konaní pred súdom použiť aj dôkaz, ktorý nebol vykonaný kontradiktórne, ak nemá charakter rozhodujúceho, resp. výlučného dôkazu, čo v danom prípade bolo splnené, pretože výsluch svedkyne je len jeden z viacerých dôkazov svedčiacich o vine obvineného ... k námietke, že vo veci neboli vypočutí spoluobvinení D. X. a F. C., resp. že neboli splnené zákonné podmienky na ich vylúčenie zo spoločného konania treba uviesť, že uvedené osoby objektívne nemohli byť vypočuté v prípravnom konaní, nakoľko boli v pátraní a ich pobyt nebol známy, preto vyšetrovateľ v súlade so zákonom postupoval vyššie uvedeným spôsobom, aby tak predišiel prieťahom v konaní, nakoľko väzobné veci sa musia vybavovať prednostne a neodkladne".

Prokurátor navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie obvineného zamietol podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku.

K vyjadreniu prokurátora k dovolaniu sa vyjadril formou repliky obvinený X..

„Prokurátor opomenul skutočnosť, že už počas súdneho konania moji obhajcovia poukazovali na to, že obsah mojej výpovede je plný procesných rozporov a jestvuje dôvodné podozrenie, že vyšetrovateľ pri výsluchu jednoducho neprepísal skutočnosti, ktoré uviedla jediná svedkyňa G. N., vzhľadom na absenciu obhajcu na úkone v trestnom konaní a mojej jazykovej bariére. ...uvedenému výsluchu som nerozumel, preto som sa dopytoval N. K., či neovláda maďarský jazyk, keďže pri zadržaní na hraničnom priechode v Ubli mi bolo tlmočené z/do maďarského jazyka, avšak pri tomto závažnom úkone mi nebola poskytnutá takáto možnosť, aj keď vyšetrovateľ z obsahu spisu musel vedieť, že mi do tohto jazyka bolo tlmočené v rámci prípravy na trestný úkon ... prokurátor absolútne ignoruje jazykové prostredie miesta, kde som sa narodil a kde mám trvalý pobyt, avšak nezdržujem sa tam. ... niekto sa napriek životu v cudzom štáte nenaučí jazyk štátu, pretože miesto, kde som dlhodobo žil, je taktiež v

blízkosti maďarských hraní a týmto jazykom hovorím a je mojím materinským. ... trvám na tom, že vyšetrovateľ zanedbal svoju povinnosť v zmysle § 2 ods. 10 Trestného poriadku, keďže vedel, že svedkyňa môže byť vyhostená, resp. sama odísť z územia Slovenskej republiky, a preto mal ex officio vykonať jej výsluch po vznesení obvinenia. ... ďalej dôrazne trváme na tom, že moje odsúdenie je podopreté jediným usvedčujúcim dôkazom, resp. významnej miere rozhodujúci, a preto nemal byť vykonaný pred súdom nekontradiktórnym spôsobom ... vyšetrovateľ nezačínal do vyšetrovacieho spisu také skutočnosti, ktoré by dokazovali, že sa osoby vyhýbajú trestnému konaniu, a ak by tomu aj tak bolo, Trestný poriadok pripúšťa konanie proti ušlému s tým, že by boli rešpektované moje procesné práva, ak by sa rozhodli zúčastňovať konania a rozporovať zjavne nedobre vykonané dokazovanie zo strany OČTK, avšak k tomuto kroku nepristúpil ani vyšetrovateľ ani dozorový prokurátor". Obvinený uzatvoril, že ním podané dovolanie považuje naďalej za dôvodné a zotrval na v ňom.

+ + +

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako dovolací súd (§ 377 Trestného poriadku) zistil, že dovolanie bolo podané proti prípustnému rozhodnutiu [§ 368 ods. 1, ods. 2 písm. h) in fine Trestného poriadku], osobou oprávnenou na jeho podanie [§ 369 ods. 2 písm. b) v spojení s § 372 ods. 1 Trestného poriadku], prostredníctvom obhajcu (§ 373 ods. 1 Trestného poriadku), v zákonnej lehote (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku), na príslušnom súde (§ 370 ods. 3 Trestného poriadku), spĺňa obligatórne obsahové náležitosti (§ 374 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku) a dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť postupom podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, nakoľko nemožno konštatovať naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku.

Najvyšší súd poznamenáva, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, pričom nielen z označenia tohto opravného prostriedku ako mimoriadneho, ale predovšetkým zo samotnej úpravy dovolania v Trestnom poriadku je zrejmé, že dovolanie nie je určené na nápravu akýchkoľvek pochybení súdov, ale len tých najzávažnejších - mimoriadnych - procesných a hmotnoprávných chýb. Tie sú ako dovolacie dôvody taxatívne uvedené v ustanovení § 371 ods. 1 Trestného poriadku.

V porovnaní s dôvodmi, ktoré opodstatňujú podanie odvolania, sú dovolacie dôvody koncipované podstatne užšie. Je tomu tak z dôvodu, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktorým bola vec právoplatne skončená. Predstavuje tak výnimočný prielom do inštitútu právoplatnosti, ktorý je zárukou stability právnych vzťahov a právnej istoty. Právoplatnosť súdneho rozhodnutia v sebe poníma jeho faktickú nezmeniteľnosť (formálna právoplatnosť) a záväznosť (materiálna právoplatnosť). Preto sú možnosti podania dovolania - vrátane dovolacích dôvodov - striktne obmedzené, aby sa potenciálne „širokým“ uplatnením tohto mimoriadneho opravného prostriedku nezakladala v rámci konania pred dovolacím súdom ďalšia riadna opravná inštancia a dovolanie nebolo chápané len ako „ďalšie odvolanie".

Z ustanovenia § 385 ods. 1 Trestného poriadku vyplýva, že dovolací súd je viazaný dôvodmi dovolania, ktoré sú v ňom uvedené. Viazanosť dovolacieho súdu dôvodmi dovolania sa týka vymedzenia chýb napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo (§ 374 ods. 1 Trestného poriadku) a nie právnych dôvodov dovolania uvedených v ňom v súlade s § 374 ods. 2 Trestného poriadku z hľadiska ich hodnotenia podľa § 371 Trestného poriadku. Podstatné sú teda vecné argumenty uplatnené dovolateľom a nie ich subsumpcia (podradenie) pod konkrétne ustanovenia § 371 Trestného poriadku (R 120/2012).

K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

Jednou zo základných zásad trestného konania je zásada práva na obhajobu, vyjadrená v ustanovení § 2 ods. 9 Trestného poriadku. Právo na obhajobu je zakotvené v čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, v čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a tiež v čl. 6 ods. 3 písm. b), c), d) Dohovoru o

ochrane ľudských práv a základných slobôd. Právo na obhajobu patrí k základným atribútom spravodlivého procesu, keďže zabezpečuje aj rovnosť zbraní medzi obvineným na jednej strane a prokurátorom na druhej strane. Zmyslom tohto práva je zaručiť ochranu zákonných záujmov a práv osoby, proti ktorej sa konanie vedie, pretože bezchybné rešpektovanie práva na obhajobu je dôležitým predpokladom vydania zákonného a spravodlivého rozhodnutia.

Zásada „práva na obhajobu“ vyjadruje požiadavku, aby v trestnom procese bola zaručená ochrana práv a záujmov osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, a je teda nevyhnutým prostriedkom úspešného výkonu súdnictva smerom k ochrane základných práv a slobôd. Jej legislatívne vyjadrenie a reálne zabezpečenie svedčí v podstate nielen o stupni demokracie v trestnom procese daného štátu, ale vo svojej podstate jej realizácia v čo najširšom meradle je nielen v záujme osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ale v záujme celej spoločnosti, pretože toto právo neplynie len z ochrany práv jednotlivca, ale aj zo záujmu štátu na zistenie pravdy. Právo na obhajobu sa zaručuje ako základné právo fyzickej osoby, ktoré podlieha všetkým pravidlám, ktoré sa uznávajú pri ochrane základných práv a slobôd a možno ho vnímať aj ako prostriedok nastoľujúci spravodlivú rovnováhu medzi verejnými záujmami, ktoré sú predmetom ústavnej ochrany.

Zásada práva na obhajobu obsahuje tri relatívne samostatné práva obvineného:

- právo obhajovať sa osobne, alebo
- právo obhajovať sa za pomoci obhajcu podľa vlastného výberu, alebo - právo na bezplatnú pomoc obhajcu, ak obvinený nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu a vyžadujú to záujmy spravodlivosti.

Konštantná judikatúra právo na obhajobu v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku chápe ako vytvorenie podmienok pre plné uplatnenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu a zákonný postup pri reakcii orgánov činných v trestnom konaní a súdu na uplatnenie každého obhajovacieho práva. Platný Trestný poriadok obsahuje celý rad ustanovení (príkladmo vid' § 34 a nasl., pokiaľ ide o obvineného, resp. § 44 a nasl. Trestného poriadku, čo sa týka obhajcu a pod.), ktoré upravujú jednotlivé čiastkové práva na obhajobu, charakteristické pre príslušné štádium trestného konania. Prípadné porušenie len niektorého z nich, pokiaľ sa to zásadným spôsobom neprejaví na postavení obvineného v trestnom konaní, samo o sebe nezakladá dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Napokon, aj zo samotného gramatického znenia naposledy označeného ustanovenia Trestného poriadku jednoznačne vyplýva, že len porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom je spôsobilé naplniť uvedený dovolací dôvod. Takýmto zásadným porušením by bolo najmä porušenie ustanovení o povinnej obhajobe podľa § 37 Trestného poriadku, ktoré by mohlo mať konkrétny vplyv na vykonanie jednotlivých úkonov trestného konania smerujúcich k vydaniu rozhodnutí procesnej povahy (napr. rozhodnutie o obmedzení osobnej slobody) alebo meritórneho rozhodnutia. Dôležité sú teda aj konkrétne podmienky prípadu, ktoré je potrebné vyhodnotiť individuálne ako aj vo vzájomných súvislostiach.

Pokiaľ ide o námietky obvineného o tom, že postup po jeho zadržaní zasiahol do jeho práva na obhajobu zásadným spôsobom, a síce na podklade obvineným tvrdených skutočností spočívajúcich vo vykonaní procesného úkonu - výsluchu obvineného, ktorého obsahu a priebehu údajne v dôsledku jazykovej bariéry nerozumel, no napriek tejto zmienenej údajnej chybe nezákonnosti sa k spáchanej trestnej činnosti v rámci takto vykonaného výsluchu priznal, je bez ďalšieho zrejmé, že ak by bola zmienená námietka obvineného objektívne verifikovaná, viedla by k vysloveniu záveru, že došlo k porušeniu práva obvineného na obhajobu zásadným spôsobom v intenzite predpokladanej v § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

V tejto súvislosti je smerodajným obsah § 2 ods. 20 Trestného poriadku, podľa ktorého ak obvinený, jeho zákonný zástupca, podozrivá osoba, poškodený, zúčastnená osoba alebo svedok vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, má právo na tlmočníka a prekladateľa.

Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné dbať na právo obvineného používať jazyk, ktorý bežne používa pri komunikácii, resp. o jazyk, ktorým sa vie v tom zodpovedajúcej miere vyjadrovať.

Ak preto osoba, proti ktorej sa vedie trestné konanie prehlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, sú orgány verejnej moci povinné zabezpečiť tlmočníka, a to za účelom zachovania obhajobných práv obvineného a možnosti ich realizácie spôsobom, ktorý je dotknutej strane konania prirodzený minimálne v takej kvalite, že predmetné trestné konanie môže byť realizované plynulo a bez prípadnej výhrady (spočívajúcej v reálnom a nie účelovom neporozumení) voči obsahu, priebehu, výsledku a významu procesných úkonov vykonávaných v rámci takéhoto konania. Tomu konvenuje záver, že ak tlmočník nie je na žiadosť osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie pribratý bez zbytočného odkladu po takom prejave vôle, ide o chybu konania, ktorá má za následok podstatné porušenie práva obvineného na obhajobu.

Do práva na obhajobu in abstracto - či už na supranacionálnej úrovni v zmysle čl. 5 až 7 Dohovoru, resp. čl. 48 ods. 2 Charty alebo v intenciách čl. 47 a nasl. Ústavy SR a § 34 a nasl. Trestného poriadku - patrí in concreto právo na tlmočníka a prekladateľa ako neoddeliteľná súčasť práva byť podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu v jazyku, ktorú rozumie tak, ako ustanovuje čl. 6 ods. 3 písm. a) Dohovoru.

Najvyšší súd nahliadol do príslušnej časti predloženého spisu a dospel k záveru, že námietky obvineného vzťahujúce sa k zákonnosti ním označeného výsluchu sú nedôvodné. Zadržaný obvinený bol najskôr preukázateľne poučený zákonným spôsobom o jeho právach tak v slovenskom ako aj v maďarskom jazyku (č. l. 30 a nasl., vyšetrovací spis). Zo zápisnice o výsluchu obvineného z 15. októbra 2020 (č. l. 77 a nasl., detto) vyplýva explicitné konštatovanie obvineného, že je „slovenskej národnosti, ale rozumiem aj po ukrajinsky, nakoľko tam žijem a žiadam tlmočníka zo slovenčiny do ukrajinčiny a späť, nakoľko po ukrajinsky rozumiem slovom aj písmom". Obvinený ďalej uviedol, že uznesenie o vznesení obvinenia z 1. októbra 2020 prevzal osobne od vyšetrovateľa Policajného zboru 15. októbra 2020 a „... toto mi bolo pretlmočené tu prítomnou tlmočnicou, jeho obsahu aj poučeniu som porozumel ... nežiadam o preklad predmetného uznesenia do jazyka ukrajinského ... bolo mi pretlmočené uznesenie o vznesení obvinenia mojej osobe. K tomuto uvádzam, že to, čo je napísané v uznesení, je pravda, ku všetkému sa priznávam a ľutujem svojho konania a chcem spolupracovať s políciou s tým, že bude prihliadnuté na dĺžku môjho trestu".

Obvinený sa žiadnym spôsobom nezmienil o jazykovom deficite, resp. o tom, že by nerozumel tlmočeným úkonom trestného konania a prednesom vykonaným v jeho rámci ani počas výsluchu pred sudcom pre prípravné konanie Okresného súdu Michalovce konanom 16. októbra 2020, kedy bol uznesením, sp. zn. 3Tp/49/2020, z toho istého dňa vzatý do väzby (č. l. 42 a nasl., detto) a ktorého sa zúčastnil tlmočník Mgr. Viktor Bandurčín. Z uznesenia sudcu pre prípravné konanie Okresného súdu Michalovce identickej spisovej značky z 18. februára 2021 je evidentné, že výsluch obvineného predchádzajúci „prvovzatiu" menovaného do väzby prebehol za súčasného tlmočenia zo slovenského jazyka do ukrajinského jazyka a naopak (č. l. 53 a nasl., detto). Preto počas vykonávania obvineným namietaného procesného úkonu - prvovýsluchu menovaného po vydaní uznesenia o vznesení obvinenia celkom zjavne neexistovala akákoľvek relevantná pochybnosť, či obvinený ovláda ukrajinský jazyk na úrovni umožňujúcej jemu náležiacu aktívnu realizáciu obhajobných práv, príp. porozumieť vykonávaným úkonom trestného konania, ich zmyslu a obsahu.

Pokiaľ ide o poukaz obvineného na skutočnosť, že tlmočenie zabezpečovala tlmočnica, ktorá nebola zapísaná v zozname tlmočníkov a prekladateľov vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, tak najvyšší súd neprijal argument obvineného a postup pri pribratí tlmočníka do konania považuje za súladný so zákonom.

Podľa § 28 ods. 3 veta Trestného poriadku, ak si osoba podľa § 2 ods. 20 zvolí jazyk, na ktorý nie je v zozname tlmočníkov zapísaný žiadny tlmočník alebo vec neznesie odklad a zapísaní tlmočníci sú nedosiahnuteľní, príberie orgán činný v trestnom konaní alebo súd tlmočníka na úradný jazyk štátu, ktorého je táto osoba štátnym občanom alebo v ktorom má bydlisko a ktorému táto osoba rozumie.

Zo zmieneného ustanovenia, ktorého zmyslom je (okrem iného aj) rešpektovať krátkosť zákonom ustanovených lehôt spojených s obmedzením osobnej slobody zadrzaním vyplýva, že tlmočník môže byť

pribratý do konania aj ad hoc za predpokladu súčasného (kumulatívneho) splnenia dvoch podmienok:

- a) vec neznesie odklad,
- b) zapísaní tlmočníci sú nedosiahnuteľní.

Zo záverečnej časti zápisnice o výsluchu obvineného je zrejmé, že výsluchu obvineného sa zúčastnila tlmočnica N. K. (pozn.: pribratá opatrením vyšetrovateľa PZ z 15. októbra 2020, č. l. 84, detto, vydaného podľa § 28 ods. 3 Trestného poriadku), pričom obvinený svojim podpisom potvrdil, že zápisnica mu bola nahlas diktovaná a pretlmočená, s jej obsahom súhlasí a nežiada jej zmenu ani doplnenie. Najvyšší súd konštatuje, že pri pribratí tzv. ad hoc tlmočníka je pre validitu zmieneného ako aj naň nadväzujúceho procesného úkonu (tlmočeného výsluchu obvineného) potrebné dôsledne rešpektovať ustanovenia osobitného zákona (zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch), konkrétne § 15 ods. 2 v spojení s § 5 ods. 7 zákona č. 382/2004 Z. z. Tieto podmienky boli pri postupe orgánov činných v trestnom konaní riadne dodržané (viď sľub tlmočníka z toho istého dňa na č. l. 85, detto).

Vo vzťahu k zostávajúcim námietkam obvineného možno poznamenať, že porušenie práva na obhajobu nemožno vyvodzovať zo skutočnosti, že obvinenému bolo v priebehu konania tlmočené v rôznych jazykoch. Najvyšší súd opätovne zdôrazňuje, že zmysel zásady uvedenej v § 2 ods. 20 Trestného poriadku sa neobmedzuje iba na materinský jazyk. V tejto súvislosti sa javí ako výstižné konštatovanie okresného súdu (konkr. sa nachádzajúce na str. 6, odsek tretí odôvodnenia rozsudku okresného súdu), ktorý uzatvoril, že obvinený detailne opísal nielen skutok, ktorý mu bol kladený za vinu, no rovnako tak aj predchádzajúci skutok; je preto vysoko nepravdepodobné, že ak by osoba, ktorá skutočne nerozumie tlmočenému, resp. tomu zodpovedajúcim spôsobom prekladaným prednesom subjektov účastných na výsluchu a obsahom napr. v jeho rámci oboznamovaných listín, vypovedala napriek takémuto údajnému rečovému deficitu tak podrobným spôsobom, ako je tomu v trestnej veci obvineného.

S poukazom na uvedené najvyšší súd námietky obvineného odmietol ako nedôvodné a skôr účelové, než reálne spôsobilé atakovať procesný postup, ktorého chyby obvinený namietal v dovolaní. V zostávajúcom rozsahu možno poukázať na str. 5 posledný odsek až str. 6 tretí odsek odôvodnenia rozsudku súdu prvého stupňa, príp. str. 7 druhý odsek až str. 10 druhý odsek uznesenia krajského súdu a na tam obsiahnuté úvahy, ktoré sa presvedčivým, jasným a najmä zákonne súladným spôsobom vysporiadali s identickými námietkami obvineného, a to tak precízne, že najvyššiemu súdu nezostáva iné len odkázať na tam prezentované konštatovania, ktoré si ako vecne správne osvojil bez potreby ich duplicitného opakovania alebo parafrázovania.

K obvineným prezentovanému prípadne „pozitívneho“ dopadu nevyčleneniu spoluobvinených na samostatné konanie najvyšší súd poznamenáva, že ide o úvahy pohybujúce sa v hypotetickej a príliš neurčitej rovine, aby boli skutočne čo i len čiastočne opodstatňujúce prípustnosť úvah ohľadom možného porušenia práva obvineného na obhajobu. Je potrebné poznamenať, že vylúčenie niektorého skutku či obvineného zo spoločného konania postupom podľa § 21 ods. 1 Trestného poriadku je procesným rozhodnutím, ktoré nerieši žiadnu materiálnu otázku, nie je proti nemu prípustný opravný prostriedok a nepodlieha ani revíznej povinnosti odvolacieho súdu v zmysle jej zákonného vymedzenia podľa § 317 ods. 1 Trestného poriadku (m. m. R 1/2001 - III). Povedané inými slovami - z naposledy označeného ustanovenia Trestného poriadku in fine vyplýva, že pod touto povinnosťou treba rozumieť obligatórny prieskum chýb, ktoré odôvodňujú podanie dovolania - tzn. napĺňajú niektorý z dovolacích dôvodov taxatívne uvedených v § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Argumentum a contrario potom platí, že ak takéto procesné rozhodnutie nie je čo do svojej materiálnej povahy právne - kvalifikačného významu podmieňujúcim prípadný prieskum zo strany odvolacieho súdu rozhodujúceho v riadnom opravnom konaní, nemôže napĺňať žiaden z dôvodov dovolania podľa naposledy zmieneného ustanovenia Trestného poriadku, a tak predstavovať mimoriadny dôvod revízie už právoplatne uzatvoreného základného konania predchádzajúceho konanie o dovolaní.

Možno konštatovať, že rozhodnutie OČTK o vylúčení trestnej veci niektorého zo spoluobvinených (prípadne oboch spoluobvinených tak, ako je tomu v kontexte trestnej veci obvineného) je rozhodnutím

procesnej povahy, ktoré v zásade nenapĺňa žiaden z dôvodov dovolania dostupných pre obvineného v zmysle § 371 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku. Obvineným zmieňované právo na obhajobu v sebe nezahŕňa faktickú neprípustnosť prejednávania jedného skutku, ktorý mali spáchať viacerí obvinení vo viacerých samostatne vedených konaniach, nakoľko pri výklade tohto práva je nevyhnutné dbať aj na iné relevantné práva obvineného, ktorých aplikácia by sa mohla stať v dôsledku takéhoto výkladu nemožná. Obvinený v tejto súvislosti opomína, že orgány činné v trestnom konaní a súdy boli napr. povinné dbať aj na jeho právo na konanie v primeranej lehote (o to väčšmi s prihliadnutím na jeho už zmienené väzobné stíhanie). Snaha o urýchlenie konania postupom podľa § 21 ods. 1 Trestného poriadku bez ďalšieho vôbec nesignalizuje prípadné porušenie práva obvineného na obhajobu s osobitným poukazom na legitímnu snahu orgánov činných v trestnom konaní na zachovať práva na osobnú slobodu v spojitosti s právom na konanie v primeranej lehote v čo najväčšom rozsahu.

Záver, že dôvodom dovolania nemôže byť obvineným subjektívne vnímané nesprávne vedenie trestného konania, resp. akceptácia alebo iné odobrenie námietkovej argumentácie zjednodušene charakterizovateľnej tak, že „ak by bolo konanie vedené inak, tak by bolo rozhodnuté priaznivejším spôsobom“ zostáva nedotknutý. Dovolací súd nemôže prehodnocovať dôvody procesného postupu, tzn. skúmať, či v základnom konaní predchádzajúcom podaniu dovolania orgány činné v trestnom konaní pre obvineného správnym spôsobom (ne)použili ustanovenie § 21 ods. 1 Trestného poriadku vo vzťahu k prípadným spoluobvineným. Toto uznesenie sa totiž nijak nedotklo práv obvineného a už vôbec jeho práva na obhajobu, nedošlo k žiadnej zmene v jeho postavení ani k obmedzeniu možnosti uplatňovať jemu náležiacie procesné práva.

V naznačenej súvislosti nemožno prijať ani nepriamo formulovanú námietku obvineného vzťahujúcu sa na nevykonanie dôkazných prostriedkov - výsluchu pôvodne spoluobvinených F. C. a D. X. - súdom, nakoľko platí, že zásadné porušenie práva na obhajobu je potrebné vykladať v súvislosti s dôvodom dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku v časti vety za bodkočiarkou. O porušenie práva na obhajobu nejde, ak súd nevyhovel dodatočne formulovaným predstavám obvineného o tom, ako má vyzeráť riadne zistenie skutkového stavu, ak sám považoval skutkový stav zakonzervovaný v konaní predchádzajúcom podaniu dovolania za dostatočne zistený.

Tým nie je dotknutý záver, že naplnenie dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je možné konštatovať v takom prípade, ak by sa súdy návrhom na vykonanie dôkazu vôbec nezaoberali, resp. by takémuto návrhu nevyhoveli bez aspoň stručného odôvodnenia takéhoto postupu. Naplnenie dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nemožno odvodiť od skutočnosti, že skôr vo veci konajúcej a rozhodujúcej súdy nižších inštancií nepovažovali návrhy na vykonanie dokazovania, resp. jeho doplnenie prednesené obvineným za významné pre konečné rozhodnutie vo veci samej, ak súčasne zo strany súdu bolo obvinenému také stanovisko súdu dostatočným spôsobom signalizované, resp. zreteľne (aj keď len stručne) odôvodnené. Takáto situácia však v predmetnej trestnej veci nenastala. Treba dodať, že dovolací súd nemôže skúmať hodnotenie dôkazov ako ani správnosť úvah súdov nižších stupňov vo vzťahu k dostatočnosti dôkazného podkladu pre nimi vnímané zistenie skutkového stavu v miere spoľahlivej a obsahovo spôsobilaj pre rozhodnutie vo veci samej. Dovolací súd rovnako nemôže - výnimku predstavuje taká procesná situácia, ak je dovolateľom minister spravodlivosti - (viď § 371 ods. 3 Trestného poriadku) - skúmať a meniť ani správnosť a úplnosť skutku zisteného práve na podklade už skôr vykonaného hodnotenia dôkazov, ktoré sa realizuje konaní pred súdmi nižšej inštancie.

Nakoľko platí, že právo na obhajobu v sebe obligatórne poníma aj vytvorenie podmienok pre plné uplatnenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu (§ 34 ods. 4 Trestného poriadku), obdobne tak sa nemožno účinne domáhať naplnenia dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku v takom prípade, ak súdom ustálený obsah a rozsah vlastnej úvahy o voľbe použitých dôkazných prostriedkov a hodnotenia z nich získaných výsledkov (tzn. hodnotenia dôkazov) na podklade § 2 ods. 10, resp. ods. 12 Trestného poriadku nevyhovuje predstavám dovolateľa. Ak záver orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu vykonaný v zmysle § 2 ods. 12 Trestného poriadku o tom, že určitú skutkovú okolnosť považuje za dokázanú a že ju nebude overovať ďalšími dôkazmi,

zakladal opodstatnenosť dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, takýto výklad by odporoval viazanosti dovolacieho súdu zisteným skutkom podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku - dovolacieho dôvodu vyjadrujúceho zásadu, že účelom dovolacieho konania je spravidla posudzovanie otázok právnych a nie skutkových (správnosti a úplnosti zistenia skutkového stavu).

Dovolací súd poznamenáva, že do práva na spravodlivý proces nepatrí právo strany v konaní, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi, návrhmi a hodnotením dôkazov. Právo na spravodlivý proces neznamená ani právo na to, aby bola strana konania pred všeobecným súdom úspešná, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jej požiadavkami a právnymi názormi. Súd neporuší žiadne práva strany v konaní, ak si neosvojí ňou navrhnutý spôsob hodnotenia vykonaných dôkazov a ak sa neriadi jej výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov (nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 339/08, II. ÚS 197/07, II. ÚS 78/05, IV. ÚS 252/04).

Ak obvinený namieta zákonnosť výpovede svedkyne N., ktorej výpoveď z prípravného konania vykonaná pred vznesením obvinenia menovanému má byť v dôsledku nedodržania zásady kontradiktórnosti zaťažená chybou nezákonnosti a principiálnej nepoužiteľnosti ako usvedčujúci dôkaz voči obvinenému, tu je potrebné poznamenať, že z hľadiska vecnej podstaty takto formulovanej námietky je potrebné aplikovať vyššie zmienené R 120/2012 (princíp tzv. námietkovej viazanosti) a s tým súvisiacu argumentáciu subsumovať (podradiť) pod dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku [t. j. odlišne od jej pôvodnej subsumpcie obvineným, ktorý ťažiskovo podoprel o predmetnú námietku údajné naplnenie dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku].

K tomu najvyšší súd poznamenáva.

Kontradiktórnosť sa považuje za všeobecný právny princíp konania, za pravidlo procesného práva ovládajúci každý súdny proces. Spolu s právom na obhajobu je jeho najzákladnejším princípom. Bez neho vôbec nemožno hovoriť o procese, keď podstatou procesu je konfrontácia dvoch strán, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa, popierať návrhy, argumenty a dôkazy druhej strany a predkladať vlastné. Ide o jednu z hlavných záruk súdneho konania. Neexistuje spravodlivosť bez kontradiktórnej diskusie a čím skôr k nej dôjde, tým väčšia je nádej na objektivnosť. Kontradiktórna diskusia je kráľovskou cestou pri hľadaní pravdy. Princíp kontradiktórnosti sa uplatňuje predovšetkým v súdnom konaní. Prvky kontradiktórnosti sa však vyskytujú už v prípravnom konaní. To znamená, že ak nemôže byť svedok vypočutý kontradiktórne na hlavnom pojednávaní, musí mať obhajoba možnosť vypočuť takéhoto svedka kontradiktórne už v prípravnom konaní. Dôkazy musia byť spravidla vykonané pred obvineným na verejnom konaní za účelom ich kontradiktórneho prejednania, ale použitie výpovedí z prípravného konania samo o sebe neodporuje čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru pod podmienkou, že boli rešpektované práva obhajoby.

Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“. Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacej „rovnosti zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na protiargumenty protistrany.

Kontradiktórnosť je upravená v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru, podľa ktorého

Právo na spravodlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Rozsudok musí byť vyhlásený

verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by vzhľadom na osobitné okolnosti mohla byť verejnosť konania na ujmu záujmom spravodlivosti.

2. Každý, kto je obvinený z trestného činu, považuje sa za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

- a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia vzneseného proti nemu;
- b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby;
- c) obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;
- d) vypočúvať alebo dať vypočúť svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a vypočutie svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe;
- e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom, alebo ak týmto jazykom nehovorí.

V slovenskom právnom poriadku kontradiktórnosť upravuje Ústava Slovenskej republiky v čl. 48 ods. 2, podľa ktorého

(1) Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

(2) Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Trestný poriadok sa kontradiktórnosti a rovnosti strán venuje v ustanoveniach:

§ 2 ods. 14

Strany sú si v konaní pred súdom rovné.

§ 263

(1) Namiesto výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní možno čítať zápisnicu o jeho výpovedi alebo jej podstatnú časť, ak s tým súhlasí prokurátor a obžalovaný a súd nepovažuje osobný výsluch za potrebný.

(2) Súhlas obžalovaného nie je potrebný, ak sa výslovne vyjadril, že sa na hlavnom pojednávaní nezúčastní, alebo výslovne požiadal, aby sa hlavné pojednávanie konalo v jeho neprítomnosti, alebo ak sa na hlavné pojednávanie napriek riadnemu predvolaniu bez ospravedlnenia nedostavil, alebo sa bez vážneho dôvodu vzdialil z pojednávacej siene, alebo ak prokurátor navrhol v obžalobe čítať výpoveď svedka a obžalovaný po doručení výzvy podľa § 240 ods. 3 takého svedka nenavrhol vypočúť osobne. V uvedených prípadoch stačí súhlas prokurátora. O tejto skutočnosti musí byť obžalovaný v predvolaní poučený.

(3) Zápisnica o výpovedi spoluobžalovaného alebo svedka sa môže prečítať aj vtedy, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona a

a) taká osoba zomrela alebo sa stala nezvestnou, pre dlhodobý pobyt v cudzine alebo na neznáмом mieste nedosiahnuteľnou, alebo ochorela na chorobu, ktorá natrvalo, alebo na dlhší čas znemožňuje jej výsluch, alebo ak sa taká osoba ani na opätovné predvolanie súdu k výsluchu bez dôvodného ospravedlnenia nedostaví a jej predvedenie bolo neúspešné; ak ide o výpoveď svedka, u ktorého bol v čase jeho výpovede v prípravnom konaní, ktorá sa má prečítať, dôvodný predpoklad, že na hlavnom pojednávaní ho nebude možné vypočúť, možno jeho výpoveď prečítať len vtedy, ak bol o úkone riadne upovedomený obvinený, a ak má obhajcu, jeho obhajca,

b) išlo o neodkladný úkon alebo neopakovateľný úkon, alebo

c) taká osoba na hlavnom pojednávaní bez oprávnenia odoprela vypovedať.

(4) Zápisnicu o výpovedi svedka, ktorý na hlavnom pojednávaní využil svoje právo odoprieť výpoveď podľa § 130, možno prečítať len za predpokladu, že bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona.

(6) Strany môžu namietat' spôsob vykonávania výsluchu, najmä môžu namietat' prípustnosť otázky položenej vypočúvajúcim. O námietke rozhodne predseda senátu. Ak námietke vyhovie, vypočúvaný nie je povinný na otázku odpovedať a táto otázka sa do zápisnice nezapíše, alebo sa zo zápisnice vyčiarkne. O námietke proti otázke predsedu senátu, sudcu alebo prísediaceho rozhodne senát.

Z citovaného zákonného ustanovenia je zrejmé, že § 263 Trestného poriadku sa týka situácie, ak svedka nemožno na hlavnom pojednávaní (z akýchkoľvek dôvodov) vypočuť, a preto sa má prečítať jeho výpoveď z prípravného konania. Na takúto situáciu sa striktne musí aplikovať princíp kontradiktórnosti obsiahnutý v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

Čo sa potom základného rámca judikátornej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva týka, k tomu najvyšší súd označuje nasledovné rozhodnutia ESLP, pre ktoré sú vo vzťahu k trestnej veci obvineného ťažiskového významu:

- Unterpetinger p. Rakúsku, rozsudok z 24. novembra 1986 - sťažovateľ bol obvinený z ublíženia na zdraví svojej manželke a nevlastnej dcéry. Vyhlásil, že sa necíti vinný. Svedkyne boli vypočuté vyšetrovateľom v prípravnom konaní. Na hlavnom pojednávaní odmietli vypovedať. Na návrh prokurátora boli prečítané ich výpovede z prípravného konania. ESLP vyslovil, že prečítanie výpovedí svedkov z prípravného konania je prípustné, ak tieto boli získané v súlade s právami obhajoby. Ďalej uviedol, že obžaloba bola založená hlavne na výpovediach jeho manželky a nevlastnej dcéry a vnútroštátny súd ich výpovede z prípravného konania považoval za dôkaz o pravdivosti obvinenia. Majúc na pamäti, že obvinený nemal možnosť v žiadnom štádiu konania klásť otázky osobám, ktorých výpovede sa prečítali na pojednávaní, dospel k záveru o porušení práva obvineného na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 6 ods. 1 v spojení s princípmi obsiahnutými v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

- Kostovski p. Holandsku, rozsudok z 20. novembra 1999 - sťažovateľ bol odsúdený za bankové lúpežné prepadnutie na základe prečítaných výpovedí dvoch anonymných svedkýň z prípravného konania. Na hlavnom pojednávaní svedkyne neboli vypočuté. ESLP vyslovil, že v princípe sa musia všetky svedecké výpovede uskutočniť v prítomnosti obvineného. Použitie svedeckých výpovedí, ktoré sa získali v štádiu vyšetrovania, je prípustné, pokiaľ sa rešpektovalo právo na obhajobu. Obvinený musí mať adekvátnu a dostatočnú príležitosť na to, aby mohol v čase, keď sa urobila svedecká výpoveď, alebo v neskoršom štádiu konania poprieť ju a klásť svedkom otázky. V tomto prípade obvinenému nebola takáto príležitosť poskytnutá, a preto rozhodol o porušení čl. 6 ods. 1 v spojení s princípmi obsiahnutými v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

- Luca p. Taliansku, rozsudok z 27. februára 2001 - sťažovateľ bol odsúdený za prechovávanie omamných látok na základe prečítanej výpovede spolupáchateľa získanej v prípravnom konaní. Spolupáchateľ na pojednávaní odmietol vypovedať. ESLP vyslovil, že dôkazy musia byť zásadne vykonané pred obvineným na verejnom pojednávaní na účely ich kontradiktórneho prerokovania. Môže byť potrebné opierať sa o výpoveď z prípravného konania. Obvinený však musí mať primeranú a dostatočnú možnosť poprieť výpoveď buď počas vyšetrovania alebo počas pojednávania. Ak je odsúdenie založené výlučne alebo v rozhodujúcej miere na výpovedi osoby, ktorú obvinený nemohol nikdy vypočuť, alebo dať vypočuť, právo na obhajobu je skrátené spôsobom nezlučiteľným s čl. 6 Dohovoru.

- Asch p. Rakúsku rozsudok z roku 1991. Družka obžalovaného bola vypočutá v prípravnom konaní a následne sa na hlavnom pojednávaní rozhodla nevypovedať. Preto bola prečítaná jej výpoveď produkovaná v prípravnom konaní. ESLP nemal za preukázané porušenie Dohovoru, pretože uvedená

výpoveď nepredstavovala jediný dôkaz, na ktorom bolo založené rozhodnutie o vine. Obžalovaný mal tiež možnosť obsah výpovede kritizovať a využiť ďalšie spôsoby obhajoby. Obžalovaný nedostal v žiadnej fáze konania možnosť vypočuť svedkyňu a napriek tomu ESLP tento postup za porušenie čl. 6 ods. 3 nepovažoval, pretože jej výpoveď nepredstavovala jediný dôkaz, na ktorom bolo založené rozhodnutie o vine.

- Saidi p. Francúzsku z roku 1993, keď rozhodol o porušení čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru a uviedol, že práva obhajoby sú obmedzené spôsobom nezlučiteľným s požiadavkami článku 6, ak sa uznanie viny/odsúdenie zakladá výlučne či rozhodujúcim spôsobom na výpovedi svedka, ktorého obžalovaný nedostal príležitosť vypočuť, alebo dať vypočuť ani v prípravnej fáze konania, ani v priebehu súdneho procesu (rovnako i Balšán proti ČR, Breukhoven proti ČR, Krasniki proti ČR).

- Balšán p. ČR - ESLP vyslovil: Ak vnútroštátne právo pripúšťa v prípade spoluobvineného, ktorý odmietne svedčiť na hlavnom pojednávaní, prečítať jeho výpoveď z prípravného konania (výpoveď obvineného), nie je táto skutočnosť dôvodom pre to, aby bol obvinený zbavený práva, ktoré mu zaručuje čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru, teda preskúmať, alebo dať preskúmať kontradiktórnym spôsobom všetky zásadné dôkazy proti sebe.... Jedná sa totižto o právo obvineného vypočúvať, alebo dať vypočúvať svedkov proti sebe, ktoré zaručuje čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru a ktorého výkon v zásade nepodlieha uváženiu súdu. K porušeniu čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru teda došlo.

- k porušeniu Dohovoru došlo vo veci Breukhoven p. ČR rozsudok č. 44438/06 z 21.7.2011, kde išlo o prípad osoby odsúdenej okrem iného i za trestný čin obchodovania s ľuďmi, a to prevažne na základe výpovedí niekoľkých žien, ktoré mal pod sľubom riadneho zamestnania vylákať z Rumunska a následne pod hrozbou násillia donútiť k prostitúcii. Výsluch svedkýň bol vykonaný ako neodkladný úkon podľa § 158a ČTP - za prítomnosti sudcu, ale bez prítomnosti obhajcu. Súd sa potom nepokúsil svedkyne vypočuť na hlavnom pojednávaní a ich výpovede prečítal podľa § 211 ods. 2 ČTP. ESLP pripomenul zásadu, podľa ktorej je treba dať obvinenému možnosť vypočuť svedkov obžaloby, hoci táto zásada pripúšťa výnimky, s právami obhajoby je nezlučiteľné, ak je odsudzujúci rozsudok založený výlučne alebo v rozhodujúcej miere na výpovediach svedkov, ktorých obvinený nemal možnosť vypočuť v žiadnej fáze konania. Ak takí svedkovia nie sú k dispozícii, majú štátne orgány vyvinúť primeranú snahu k zaisteniu ich prítomnosti počas konania. I keď pre obete sexuálnych trestných činov môže byť konfrontácia s páchatelom veľmi zraňujúca, sú štáty povinné prijať opatrenia, ktoré vyvážia znevýhodnenie pozície obhajoby. ESLP konštatoval, že trestný čin obchodovania s ľuďmi bol sťažovateľovi preukázaný len výpoveďami spomenutých svedkýň, ktoré sťažovateľ nemal možnosť vypočuť a ktorých výsluch sa súd nepokúsil zaistiť hoci priamo v Rumunsku. Došlo tak porušeniu čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.

- Rachdad p. Francúzsku (2003) ESLP uviedol, že článok 6 ESLP síce oprávňuje vnútroštátne súdy na to, aby založili výrok o uznaní viny na svedectve svedkov proti obžalovanému, ktorých tento alebo jeho obhajca nemohli vypočúvať v žiadnej fáze konania, ale výlučne len v prípade, ak

- je nemožnosť konfrontácie spôsobená nemožnosťou svedka lokalizovať (objektívna nemožnosť), a to i napriek aktívnej činnosti (hľadaníu) orgánov štátu,

- svedectvo/výpoveď nesmie v žiadnom prípade predstavovať jediný dôkaz, na ktorom je uznanie viny založené (Zentar proti Francúzsku, Guilloiry proti Francúzsku).

Postupom času ESLP tieto závery rozšíril i na prípady, keď svedka síce lokalizovať možno, ale objektívne ho nemožno predviesť pred súd a vypočuť (Ubach Mortes proti Andorre, Berisha proti Holandsku). Z uvedeného vyplýva, že trestné konanie je automaticky nespravodlivé a dochádza k porušeniu čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru v prípade, ak je predmetná výpoveď svedka jediným usvedčujúcim dôkazom.

Ak sa však jedná o dôkaz rozhodujúci (ale nie jediný), považuje sa konanie síce za nespravodlivé, ale členský štát sa môže zodpovednosti zbaviť ak preukáže, že urobil všetko pre to, aby prítomnosť svedka zabezpečil, teda že je vylúčená nedbanlivosť zo strany orgánov štátu. Niekedy ESLP prihliada i k ďalším

okolnostiam, napríklad, či súdy spornú výpoveď hodnotili s maximálnou starostlivosťou, čím sa mohli vyvážiť práva obhajoby (Haas proti SRN). Z uvedeného vyplýva formulácia pozitívneho záväzku štátu, aby vyvinul maximálne možné úsilie, na zabezpečenie prítomnosti svedka v konaní pred súdom, a to jednak prijatím zodpovedajúcej právnej úpravy ako i aktívnym konaním (u nás napr. okrem iného i § 88 TP). Odmietnutie umožnenia výsluchu takého svedka musí byť zároveň dostatočne odôvodnené (Reiner a ďalší p. Rumunsku). Zároveň však kumulatívne platí podmienka, že s dôkazmi pri vykonávaní ktorých nie sú práva obhajoby dôsledne zabezpečené, musí súd pri rozhodovaní nakladať so zvláštnou starostlivosťou.

Sumárne možno konštatovať, že ak sa jedná v prípade svedeckých výpovedí o jediný dôkaz, tak EŠLP bude konštatovať porušenie Dohovoru bez ohľadu na zistenú, či absentujúcu nedbanlivosť štátu. Ak sa bude jednať o dôkaz rozhodujúci, tak v prípade zistenia nedbanlivosti bude rozhodnuté o porušení Dohovoru, pri nezistení nedbanlivosti o porušenie nepôjde. V prípade slabšieho dôkazu o porušenie Dohovoru nepôjde ani v jednom prípade.

- Al Khawaja a Tahery p. Spojenému kráľovstvu (2011 - modifikácia pravidla jediného či rozhodujúceho dôkazu). Podstata spočívala v tom, že pán Al Khawaja sa mal ako rehabilitačný lekár dopustiť sexuálneho nátlaku na dvoch pacientkach po uvedení do hypnózy. Prvá pacientka sa po výsluchu na polícii o veci zverila dvom kamarátkam a následne spáchala samovraždu. Obžalovaný teda nemal možnosť nikdy ju vypočuť. Vnútroštátny súd povolil prečítanie jej výpovede z fázy vyšetrovania na súdnom konaní. Išlo pritom o jediný priamy dôkaz. Okrem toho mal súd k dispozícii výpovede dvoch priateľiek poškodenej, ktoré boli nepriamymi dôkazmi.

Vo veci Tahery spočívalo obvinenie i obžaloba na tom, že pán Tahery mal pobodať iného muža, pričom sám poškodený uviedol, že nevidel, kto ho bodol. O dva dni sa na políciu dostavil svedok, ktorý uviedol, že videl, ako obžalovaný bodol poškodeného. Následne však v konaní pred súdom odmietol vypovedať, z obavy o život a zdravie seba a svojej rodiny. Jeho výpoveď bola preto pred súdom prečítaná, pričom sa jednalo o dôkaz zásadný.

V oboch prípadoch rozhodli vnútroštátne súdy o vine.

V konaní pred EŠLP bolo najprv v oboch prípadoch rozhodnuté o porušení čl. 6 ods. 1 a 3 písm. d) Dohovoru. Prípadoch bol však predložený Veľkému senátu EŠLP, ktorý v prípade Al Khawaja následne rozhodol odlišne a v prípade Tahery síce rovnako, ale s odlišným odôvodnením.

Veľký senát použil, trojfázový test - tzv. Al Khawaja test. V rámci testu sa zisťuje:

1. či neumožnenie výsluch svedka bolo založené na dobrom dôvode,
2. či sporná výpoveď predstavuje jediný alebo rozhodujúci dôkaz,
3. či toto obmedzenie práva na kontradiktórnosť konania bolo vyvážené ďalšími faktormi, vrátane procesných opatrení využitých v konaní.

Dobry dôvod

Dobry dôvod postráda definíciu, pôjde zrejme o nevyhnutnosť použitia predchádzajúcej výpovede svedka. Za dobry dôvod je možné považovať napríklad smrť svedka. Ten sa však neuplatní, ak orgány štátu vedeli o riziku hroziacemu svedkovi a nič nepodnikli. Všeobecný a bližšie nezdôvodnený strach svedka sa za dobry dôvod nepovažuje, vždy treba skúmať i možnosť použitia inštitútu utajeného svedka. Ak strach vzbudil obžalovaný alebo osoby s ním spočené, vyskytuje sa názor, že sa obžalovaný týmto konaním práva vypočúvať svedkov vzdal. To je však v rozpore s judikatúrou týkajúcou sa utajených svedkov.

Váha dôkazu (jediný/rozhodujúci)

Podľa Al Khawaja testu teda samotná skutočnosť, že sa jedná o dôkaz jediný, či rozhodujúci, ešte nemusí spôsobiť porušenie Dohovoru, ak je táto skutočnosť vyvážená inými opatreniami. Vyžaduje sa teda existencia dostatočných vyvažovacích faktorov, vrátane silných procesných záruk, ktoré umožňujú náležité a spravodlivé ohodnotenie spoľahlivosti spornej výpovede. Výpoveď obhajobou nevypočutého svedka teda musí byť dostatočne spoľahlivá.

Vyvažujúce opatrenia

Posudzuje sa napríklad, či bola výpoveď zachytená v korektnej procesnej forme, či je výpoveď potvrdzovaná inými nerozpornými dôkazmi, zohľadňujú sa prípadné inštrukcie sudcu porote, kde ju upozorní na úskalia výpovede - teda upozornenie na riziká výpovede.

Na základe uvedeného testu prezentovaného v kauze Al Khawaja je teda možné právo obžalovaného na výsluch svedkov v celom rozsahu poprieť, ak je dostatočne vyvážené obmedzenie práv obhajoby.

Princíp kontradiktórnosti sa uplatňuje predovšetkým v súdnom konaní. Prvky kontradiktórnosti sa však vyskytujú už v prípravnom konaní. Výpoveď svedka môže súd zásadne vziať za základ svojho rozhodnutia, len ak bol svedok vypočutý kontradiktórne v zmysle čl. 6 ods. 3 písm. d). Dôkazy musia byť spravidla vykonané pred obvineným na verejnom konaní za účelom ich kontradiktórneho prejednávania, ale použitie výpovedí z prípravného konania samo o sebe neodporuje čl. 6 ods. 1, 3 písm. d) Dohovoru pod podmienkou, že boli rešpektované práva obhajoby.

V súvislosti s uvedeným preto v trestnej veci obvineného treba zodpovedať otázku, či výpoveď svedkyne G. N. bola jediným či rozhodujúcim dôkazom pre trestné konanie. Správnu odpoveď na túto otázku možno nájsť v odôvodnení uznesenia krajského súdu, ktorý sa počnúc str. 11 odsek posledný touto podrobne zaoberal a podľa názoru najvyššieho súdu (a potreby dovolacieho konania ako celku) jasným a logickým spôsobom konštatoval nasledovné:

a) výpoveď svedkyne N. nie je jediným priamo usvedčujúcim dôkazom, resp. jediným dôkazom en bloc usvedčujúcim obvineného z dôvodu, že za kľúčový označil výsluch obvineného z 15. októbra 2020 (ktorého zákonnosť - z teraz už celkom zjavných dôvodov namietal obvinený), v rámci ktorého sa obvinený priznal k spáchaniu skutku až nad rámec jeho užšie žalovaného vymedzenia,

b) v čase konania pred okresným súdom bola svedkyňa objektívne nedosiadnuteľná pre dlhodobý pobyt na neznámom mieste, čím boli splnené predpoklady ustanovené v § 263 ods. 3 písm. a) Trestného zákona.

Najvyšší súd poznamenáva, že ak by menovaná na hlavnom pojednávaní nevypovedala a súdy nižších stupňov by posúdili jej výpoveď z prípravného konania ako jediný usvedčujúci dôkaz, nebolo by možné čítať jej nekontradiktórne vykonanú výpoveď z prípravného konania postupom podľa § 263 Trestného poriadku, nakoľko by absentovala možnosť obvineného vypočúvať, alebo dať vypočuť svedka ... V zmysle čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru. Ak by súd prečítal „nekontradiktórnu“ výpoveď z prípravného konania a táto by bola jediným usvedčujúcim dôkazom, podľa názoru najvyššieho súdu by došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru, pretože odsúdenie by bolo založené výlučne na výpovedi osoby, ktoré nemohol obvinený nikdy vypočuť, alebo dať vypočuť, čím by bolo jeho právo na obhajobu obmedzené spôsobom nezlučiteľným s čl. 6 Dohovoru.

V predmetnej veci ale situácia, ktorá by naznačovala porušenie článku 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru nenastala.

Najvyšší súd sa zhoduje s argumentáciou vyjadrenou v písomných dôvodoch uznesenia krajského súdu (viď najmä str. 12 odsek posledný a nasl.), že dôkaz bol nielen vykonaný v súlade s výnimkou z kontradiktórneho vykonania dôkazu pred súdom podľa § 263 ods. 3 písm. a) Trestného poriadku, pretože svedkyňa sa stala na neznámom mieste objektívne nedosiadnuteľnou; Súdy v tejto súvislosti nepochybili, keď vykonali takýto dôkaz, avšak v naznačenej súvislosti je podstatným záver krajského súdu, ktorý príliehavým a detailným spôsobom (a síce hodnotiac výpoveď menovanej čo do dôkazného významu, resp. faktoru usvedčenia obvineného) analyzoval význam predmetnej výpovede a dospel k záveru, že táto ani v konečnom dôsledku za účelom uznania viny obvineného potrebná nie je práve s poukazom na výsluch obvineného, ktorý sa priznal k žalovanému skutku v celom rozsahu.

Pre úplnosť možno zo strany najvyššieho súdu odkázať na úvahy krajského súdu vyjadrené na str. 13

odsek posledný a nasl. zmieneného uznesenia, kedy krajský súd podrobným chronologickým spôsobom opísal pobyt menovanej svedkyne na území Slovenskej republiky (ktorá opustila pobytový tábor svojvoľne až 25. novembra 2020, zatiaľ čo obvinený sa vzdal svojho práva zúčastňovať sa vyšetrovacích úkonov podľa § 213 a nasl. Trestného poriadku už v rámci jeho prvého výsluchu vykonaného 15. októbra 2010, zatiaľ čo prvýkrát navrhol opätovné vypočutie menovanej až pri záverečnom preštudovaní spisu 5. mája 2021, kedy svedkyňu už nebolo objektívne bez zavinenia OČTK možné prepočúť v zmysle návrhu obvineného.

Čo je teda podstatné - výpoveď menovanej nie je jediným usvedčujúcim dôkazom a obdobne tak nepredstavuje s poukazom na odôvodnenia súdov konajúcich a rozhodujúcich v základnom konaní dôkaz, ktorý by bol pre vyslovenie viny menovaného rozhodujúceho významu. Tu najvyšší súd považuje za potrebné zareagovať na nesprávne tvrdenie obvineného obsiahnuté v podanom dovolaní spočívajúce v tom, že výsluch menovanej bol vykonaný pred začatím trestného stíhania, nakoľko z obsahu predloženého spisu je evidentné, že tento bol vykonaný po začatí trestného stíhania.

Najvyšší súd sa preto nestotožnil s argumentáciou obvineného prezentovanou v podanom dovolaní ani v ostatne naznačenom rozsahu.

Dovolací súd nezistil existenciu dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (ako ani iného dovolacieho dôvodu) a nestotožnil sa s dovolacími námietkami obvineného.

Preto dovolanie obvineného odmietol postupom podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku z dôvodu nenaplnenia žiadneho z uplatnených dovolacích dôvodov.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok nie je prípustný.